

Názvy článků, abstrakty a medailonky (vč. e-adres) všech příspěvatelů 3. čísla Fóra sociální politiky (č. 3/2020)

I. AKTUÁLNÍ ÚVAHA

Plaidoyer pro globální sociologii v době koronaviru

Geoffrey Pleyers

Abstrakt

Článek, publikovaný v anglickém originále letos v dubnu, tedy v době globálně vrcholící koronavirové pandemie, se zamýšlí nad výzvami, které onemocnění covid-19 přineslo pro společnost a zejména pro sociology. Poukazuje na proces deglobalizace, který dočasně zasáhl i sociální vědy, a pléduje pro globálnější sociologii. Podle autora to neznámá omezování se na makroanalýzy a metodologický globalismus. Naopak zdůrazňuje význam empirických a analytických poznatků z různých regionů. Následně komentuje čtyři významné tematické okruhy, jimiž sociální vědy zatím reflektovaly dopady koronavirové pandemie, a zdůrazňuje při tom i významné politické aspekty. Vyslovuje mj. obavu, že by pandemie mohla posílit autoritářské tendence využívající biopolitiku založenou na nových technologiích a umělé inteligenci.

Profil autora:

Geoffrey Pleyers, Ph.D. (Geoffrey.Pleyers@uclouvain.be) je místopředsedou pro výzkum Mezinárodní sociologické asociace (International Sociological Association; vyučuje sociologii na Katolické univerzitě v Lovani (Belgie) a je předsedou programu „Sociální hnutí v globálním věku“ na College d'Etudes Mondiales (Paříž).

II. RECENZOVANÉ ČLÁNKY (odborné texty procházející anonymizovaným recenzním posouzením dvěma experty v daném oboru):

Sociální zabezpečení je klíčem k české daňové reformě

Jaroslav Vostatek

Abstrakt

Hlavním českým daňovým kanálem jsou příspěvky na sociální zabezpečení, ač to není odůvodněné. Vláda si předsevzala, že zreformuje tyto příspěvky a související daně z příjmů. Dva reformní pokusy ministerstva financí narazily na resortní a soukromé zájmy. Největším nepřítelem efektivní české daňové reformy je politický marketing, odtržený od ekonomie daní. Marketérům je nutno vysvětlit, že zásadní reforma příspěvků na sociální zabezpečení a daní z příjmů přinese nejen eliminaci řady daňových distorzí, ale i výrazné zjednodušení těchto veřejných příjmů a obsáhlé úspory nákladů na výběr daní a administrativní zátěže podniků. Racionalita příspěvků na sociální zabezpečení je podmíněna sociálním modelem uplatňovaným v daném odvětví sociálního zabezpečení. Nejvýraznější spory jsou o financování české veřejné zdravotní péče, kde zatím převažují resortní a skupinové zájmy vyvěrající z existence sedmi zdravotních pojišoven. Potlačení těchto zájmů je předpokladem podstatné racionalizace zdravotního pojistného a jeho začlenění do integrovaných příspěvků na sociální zabezpečení a do jednoho inkasního místa. Snazší bude reforma sociálního úrazového připojištění, které je „dočasně“ spravováno (na účet státního rozpočtu) dvěma

soukromými pojišovny. Z podstaty českého sociálního zabezpečení vyplývá potřeba začlenění zaměstnaneckého pojistného do daně z osobních příjmů a odstranění dvojího zdanění dividend v rámci reformy korporátní daně z příjmů.

Profil autora:

Prof. Ing. Jaroslav Vostatek, CSc. (jaroslav.vostatek@vsfs.cz) vyučuje zejména sociální politiku a veřejnou ekonomii na katedře veřejné správy Fakulty právních a správních studií Vysoké školy finanční a správní (Department of Public Administration, Faculty of Law and Administration of the University of Finance and Administration), Estonská 500, 101 00 Praha 10, Česká republika.

Iracionalita státní podpory transformovaných fondů ve světle jejich z(ne)hodnocení: Využití opt-in strategie pro vyšší výnosy s nižším rizikem v DPS

Petr Brabec

Abstrakt

Doplňkové penzijní spoření obsahuje stále transformované fondy, kterých se účastní přes tři miliony přispěvatelů, přičemž zhodnocení jejich vkladů nepokrývá ani inflaci. V článku je za pomoci mezinárodní komparace poukázáno na iracionalitu státní podpory transformovaných fondů, když nedosahují zhodnocení, které by mohl přinést případný NDC systém i bez státní podpory. Dále jsou identifikovány předpoklady pro funkční, výhodné a zároveň málo rizikové nastavení tohoto fondového pilíře penzijního systému v ČR s využitím opt-in strategie investování. Na těchto předpokladech jsou provedeny výpočty vycházející z predikcí stanovených na základě komparace více než 50 fondových systémů ve světě. Výpočty je dospěno k závěrům, že stanovením opt-in strategie s dynamickým investováním do 20 let před odchodem do starobní penze s následným velmi pozvolným odprodejem k méně rizikovým fondům je maximalizován poměr nižšího rizika a výnosu, potažmo vyplácené penze ze třetího pilíře, když opt-in strategie přináší vyšší zhodnocení než vyvážený i než konzervativní fond, a přitom stále daleko nižší riziko, než by bylo setrvání v dynamickém fondu po celý život, a to i s ohledem na současnou pandemii covidu-19.

Profil autora:

Ing. Petr Brabec (petr.brabec@vse.cz) dokončuje doktorské studium na Katedře hospodářské a sociální politiky, Fakulty národohospodářské Vysoké školy ekonomické v Praze (Department of Economic and Social Policy, Faculty of Economics, University of Economics, Prague), nám. W. Churchilla 1938/4, 130 67 Praha 3 – Žižkov, Česká republika. Zaměřuje se na dopady penzijních reforem ve světě a na vlivy populismu na systémy sociálního zabezpečení.

Rozdíl v odměňování žen a mužů a rodičovství

Alena Křížková – Kristýna Pospíšilová – Romana Marková Volejníčková – Hana Maříková

Abstrakt

ČR vykazuje dlouhodobě jeden z nejvyšších rozdílů v průměrných mzdách mužů a žen (GPG) v rámci EU. Za příčinu vysokého GPG bývá v ČR často považována rozdílná úroveň vzdělání

anebo segregace do kategorií zaměstnání. Segregace do kategorií zaměstnání nicméně vysvětluje pouze asi čtvrtinu celkového rozdílu mezd a ženy dosahují vyššího vzdělání než muži. Článek se proto zaměřuje na otázku dalších faktorů, jež s GPG souvisí, a klade si konkrétně otázku po dopadu mateřství na mzdové znevýhodnění žen. Při nedostatku dat o rodičovství testujeme hypotézu o tom, že GPG je nadprůměrný u matek malých dětí, nepřímo prostřednictvím věkových kategorií. Zjišťujeme, že GPG je celkově i na stejné pracovní pozici nejvyšší ve věkových kategoriích, kdy jsou ženy a muži obvykle rodiči malých dětí, a to platí jak pro soukromou, tak pro veřejnou sféru. Jednou z důležitých příčin GPG je v ČR tedy mateřství. K analýze využíváme data Informačního systému o průměrném výdělku (ISPV) z let 2002–2018. Na základě výsledků navrhuje, jak zlepšit strukturu sbíraných dat, aby bylo možné přímo sledovat mzdové z(ne)výhodnění v souvislosti s rodičovstvím: prospělo by sledovat v ČR i takové proměnné, jako jsou rodičovství, místo bydliště, důvod absence v práci, délku absence a návraty na stejné případně i jiné pracoviště apod. Přínosem by bylo i zavedení unikátního kódu zaměstnané osoby, který by se neměnil ani poté, kdy se žena nebo muž vrátí z rodičovské.

Profily autorek:

PhDr. Alena Křížková, Ph.D. (alena.krizkova@soc.cas.cz) je vědeckou pracovnící a vedoucí oddělení Gender a sociologie Sociologického ústavu AV ČR, v. v. i. (Institute of Sociology, Czech Academy of Sciences), Jilská 1, 110 00 Praha 1, Česká republika. Zaměřuje se na ekonomickou nezávislost žen, genderové nerovnosti v odměňování, kombinaci pracovního a soukromého života a na gender v organizacích a v podnikání.

Mgr. Kristýna Pospíšilová (kristyna.pospisilova@soc.cas.cz) je juniorní vědeckou pracovnící v Sociologickém ústavu AV ČR, v. v. i. (Institute of Sociology, Czech Academy of Sciences), Jilská 1, 110 00 Praha 1, Česká republika. Specializuje se na kvantitativní analýzu dat, kvantitativní metodologii a problematiku genderových nerovností na trhu práce.

Mgr. Romana Marková Volejníčková (romana.volejnickova@soc.cas.cz) je juniorní vědeckou pracovnící v Sociologickém ústavu AV ČR, v. v. i. (Institute of Sociology, Czech Academy of Sciences), Jilská 1, 110 00 Praha 1, Česká republika. Věnuje se genderovým nerovnostem na trhu práce a/nebo v soukromém životě a genderovým nerovnostem v oblasti podnikání.

PhDr. Hana Maříková, Ph.D. (hana.marikova@soc.cas.cz) je vědeckou pracovnící v Sociologickém ústavu AV ČR, v. v. i. (Institute of Sociology, Czech Academy of Sciences), Jilská 1, 110 00 Praha 1, Česká republika. Zaměřuje se na problematiku genderových nerovností na trhu práce i ve sféře rodiny, na kombinaci pracovního a soukromého života, rodinnou a sociální politiku.

Ekonomická aktivita, materiální situace a adaptace na chudobu vybraných skupin osob bez domova

Petr Holpuch – Olga Nešporová

Abstrakt

Článek vychází z rozsáhlého kvantitativního šetření provedeného Výzkumným ústavem práce a sociálních věcí mezi osobami přespávajícími venku, v noclehárnách a v azylových domech. Přináší údaje o ekonomické aktivitě a materiální situaci osob bez domova přespávajících

venku, přičemž pozornost věnuje především jejich nejčastějším zdrojům příjmu, průměrné denní útratě, dluhům a možnostem naplňovat základní životní potřeby. Data dokládají, že osoby bez domova přespávající venku jsou v porovnání s těmi, které využívají noclehárny a azylové domy, postiženy chudobou znatelně více. Výstupy z výzkumu jsou zasazeny do kontextu poznatků o adaptačních mechanismech, které člověku po propadu do bezdomovectví na jednu stranu život na ulici ulehčují, avšak na stranu druhou se stávají překážkou pro jeho úspěšnou reintegraci.

Profily autorů:

Mgr. Petr Holpuch (petr.holpuch@vupsv.cz) je výzkumným pracovníkem Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí (Research Institute for Labour and Social Affairs), Dělnická 213/12, Praha 7, 170 00, Česká republika. Zaměřuje se na realizaci kvalitativních i kvantitativních výzkumů v oblasti bezdomovectví a rizikového chování dětí a mladistvých.

Mgr. Olga Nešporová, Ph.D. (olga.nesporova@vupsv.cz) od roku 2004 působí ve Výzkumném ústavu práce a sociálních věcí, v. v. i. (Research Institute for Labour and Social Affairs – RILSA), Dělnická 213/12, Praha 7, Česká republika. Věnuje se problematice rodinné politiky, rodičovství, mezigenerační výpomoci a bezdomovectví.

Vývoj politiky zálohovaného výživného prizmatem teorie sociální konstrukce cílových populací

Kamila Vlčková – Jitka Čampulková

Abstrakt

Príspevek se zaměřuje na vývoj politik zálohovaného výživného od roku 1948 do současnosti. Jako teoretický rámec textu byla zvolena teorie sociální konstrukce cílových populací, a proto byla pozornost věnována vývoji policy designu zkoumané politiky i sociální konstrukce cílových populací rodičů-neplatičů a sólo rodičů. Autorky zvolily kvalitativní přístup, kdy prostřednictvím tematické analýzy vyhledávaly v legislativních dokumentech jednotlivé nástroje politiky zálohovaného výživného, u nichž sledovaly cíle, charakteristiky policy designu a sociální konstrukce rodičů-neplatičů a sólo rodičů. Během sledovaného období došlo k dramatickému vývoji, kdy byla politika zálohovaného výživného postupně oslabována, až došlo v roce 2011 k jejímu zániku. O její znovuzavedení usilovala řada legislativních návrhů, včetně návrhu zákona o zálohovém výživném, který byl schválen koaliční radou v lednu 2020.

Profily autorek:

Mgr. Kamila Vlčková (16247125@fsv.cuni.cz) je doktorandkou na Katedře veřejné a sociální politiky Institutu sociologických studií Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy (Department of Public and Social Policy at the Institute of Sociological Studies, Faculty of Social Sciences, Charles University), U Kříže 8, 158 00 Praha 5 – Jinonice. Dlouhodobě se zaměřuje na rodinnou politiku.

Mgr. Jitka Čampulková (62902036@fsv.cuni.cz) je doktorandkou na Katedře veřejné a sociální politiky Institutu sociologických studií Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy (Department of Public and Social Policy at the Institute of Sociological Studies, Faculty of Social Sciences, Charles University), U Kříže 8, 158 00 Praha 5 – Jinonice. Dlouhodobě se věnuje rodinné politice.

III. NERECENZOVANÉ ČLÁNKY

Projekt Krajská rodinná politika

Jitka Chrtková – Kateřina Drnková Jačková

Abstrakt

Projekt Ministerstva práce a sociálních věcí Krajská rodinná politika vznikl s cílem zlepšit koordinaci celostátních a regionálních politik v oblasti podpory rodin. Ambicí projektu je zejména podpořit aktéry rodinné politiky ve vytváření přátelského prostředí pro rodiny s dětmi v České republice, a to v souladu s aktuálním strategickým materiálem v oblasti rodinné politiky, Konceptí rodinné politiky.

Profily autorek:

Jitka Chrtková (jitka.chrtkova@mpsv.cz) zastává pozici krajské poradkyně projektu „Krajská rodinná politika“ Ministerstva práce a sociálních věcí ČR (Ministry of Labour and Social Affairs), Na Poříčním právu 1, 128 01 Praha 2.

Mgr. et Bc. Kateřina Drnková Jačková (katerina.drnkova@mpsv.cz) zastává pozici diseminátorky projektu „Krajská rodinná politika“ Ministerstva práce a sociálních věcí ČR (Ministry of Labour and Social Affairs), Na Poříčním právu 1, 128 01 Praha 2.

Vzpomínky na 60 let v oboru sociální politiky, správy a práva (1955–2015)

Jan Mertl

Recenze knihy Tomeš, Igor: *Vzpomínky na 60 let v oboru sociální politiky, správy a práva: 1955–2015*. Praha: Univerzita Karlova, Nakladatelství Karolinum, 2019, 209 stran, ISBN 978-80-246-4414-1.

Abstrakt

Recenzovaná publikace obsahuje vzpomínky profesora Igora Tomeše, významného odborníka v oblasti sociální politiky, práva sociálního zabezpečení a sociální správy. Svým záběrem a charakterem přesahuje formát pamětí, dokumentující peripetie spojené se snahou zlepšit sociální politiku na základě odborných poznatků. Zahrnuje též zážitky pana profesora ze zahraničních cest a osobních kontaktů s významnými politiky a odborníky. Lze ji doporučit zejména lidem, kteří v oblasti sociální politiky či veřejné správy pracují a chtějí si rozšířit obzory svého poznání o širší kontext a bohaté životní zkušenosti autora.

Profil autora:

Ing. Jan Mertl, Ph.D. (jan.mertl@outlook.com) absolvoval doktorské studium na národohospodářské fakultě VŠE v Praze u prof. Krebse. Nyní pracuje jako odborný asistent na katedře financí Vysoké školy finanční a správní (Department of Finance, University of Finance and Administration), Estonská 500, 101 00 Praha 10. Odborně se věnuje sociálnímu zabezpečení, veřejným financím a zdravotní politice.

Metodologie výzkumu politiky

Pavel Horák

Recenze knihy *Beneš, Vít – Drulák, Petr (eds.): Metodologie výzkumu politiky. Praha: Sociologické nakladatelství, 2019, 351 stran, ISBN 978-80-7419-283-8.*

Abstrakt

Recenzovaná publikace *Metodologie výzkumu politiky* představuje jasně strukturovanou, logicky uspořádanou, funkčně propojenou a terminologicky jednotnou metodologickou příručku celé řady tuzemských expertů zabývajících se mezinárodními vztahy a politikou. Čtenáře zdařile seznamuje s tím, jakými přístupy je možné různá témata politiky zkoumat, jak si naplánovat konkrétní výzkum, jaké využít metodologie a jak prezentovat výsledná zjištění. Její nesporně vysoký potenciál spočívá v jejím multioborovém uplatnění: příjemci těchto poznatků totiž mohou být nejen studenti a výzkumníci výše uvedených oborů a jejich subdisciplín, ale i studenti a výzkumníci dalších sociálně vědních oborů.

Profil autora:

PhDr. Pavel Horák, Ph.D. (horak@apps.fss.muni.cz) je odborným asistentem na Katedře sociální politiky a sociální práce Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity (Department of social policy and social work, Faculty of social studies, Masaryk University), Joštova 218/10, 602 00 Brno, Česká republika. Zabývá se veřejnou politikou a politikou trhu práce, dlouhodobě se empiricky věnuje tematice řízení, správy a implementace dílčích sociálních politik v ČR a zahraničí.

Genderové nerovnosti v odměňování: Problém nás všech

Anna Rybová

Recenze knihy *Křížková, Alena – Marková Volejníčková, Romana – Vohlídalová, Marta: Genderové nerovnosti v odměňování: Problém nás všech. Sociologický Ústav AV ČR, 2018, 188 stran, ISBN 978-80-7330-329-7.*

Abstrakt

Recenzovaná kniha se zabývá genderovými nerovnostmi v odměňování, kdy v České republice se rozdíly v průměrných mzdách žen a mužů pohybují dlouhodobě okolo 22 %. Kniha přináší analýzu genderových nerovností v odměňování vycházející z polostrukturovaných rozhovorů uskutečněných s různými aktéry z různých zaměstnavatelských organizací a veřejnoprávních institucí. Publikace pak nabízí nejen podněty a argumenty pro vytváření spravedlivých systémů odměňování, ale upozorňuje také na nutnost otevření společenské diskuse o tomto tématu. Díky komplexním analýzám a konkrétním příkladům je tato práce vysoce informativní. Lze ji proto doporučit nejen odborníkům a odborníkům zabývajícím se tematikou pracovního trhu, ale také širšímu odbornému i laickému publiku.

Profil autorky:

Bc. Anna Rybová (anna.rybova@scpobx.fr) je studentkou 1. ročníku magisterského studia evropské kooperace na Sciences Po Bordeaux (Sciences Po Bordeaux, 11 allée Ausone –

Domaine universitaire – 33607 PESSAC, France). Zaměřuje se na sociální evropské politiky – jejich komparaci a efektivní implementaci v různých politických systémech.

Pro novináře: u každého příspěvatele je v jeho medailonku uveden e-mailový kontakt. V případě Vašeho zájmu dotyčného oslovit coby odborného respondenta telefonicky Vám rádi zprostředkujeme telefonní číslo dotyčného.

Petr Šafařík, šéfredaktor časopisu Fórum sociální politiky

Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v. v. i. (VÚPSV)
Dělnická 213/12, 170 00 Praha 7
e-mail: petr.safarik@vupsv.cz
tel.: +420 777 529 070